

Památník pracovního tábora v Recsku

České a maďarské dějiny se od dob svatého Štěpána po staletí protínaly. Přes řadu vzájemných střetů prožívaly obě země dlouhá období, kdy se jejich vnitřní život vyvíjel v podstatě stejným způsobem. Nepočítáme-li současnost, kterou žijeme od roku 1989, pak takovou periodou bylo ve 20. století především stalinské období, které končilo (v Maďarsku neskonale bouřlivějšími) událostmi roku 1956.

V té době umíraly v obou zemích desítky odpůrců režimu, ale i nevinných obětí na popravištích a desetitisíce ve věznicích a různých „pracovních“ táborech, které v nich po sovětském vzoru vyrůstaly. Nejznámějším ze zhruba stovky bývalých stalinských lágrů v Maďarsku je ten nedaleko Recsku, ležícím zhruba v polovině cesty mezi Budapeští a Miškovcem, jen několik desítek kilometrů od slovenských hranic, v romanticky zvlněné krajině pokryté listnatými lesy pohoří Mátra, které je i u nás známé především milovníkům termálních koupelí.

Právě tam vznikl v říjnu 1950 tábor nucené práce, jehož zvláštností byla naprostá izolace vězňů od okolního světa. Ti, kteří se do něj dostali, dokonale „zmizeli“. Jejich rodinní příslušníci o nich neměli žádné zprávy. O existenci tábora uprostřed lesů asi tři kilometry od obce nevěděli ani místní obyvatelé. Vězni pracovali v nedalekém kamenolomu. Vše bylo v režii maďarské tajné politické policie ÁVH (Államvédelmi Hatóság). Tak jako jinde (a vzhledem k charakteru tábora možná ještě víc) zde byli vězni vystavováni krutosti dozorců, hladu, zimě a především vysilující čtrnácti- až šestnáctihodinové těžké práci. Tábořem prošlo na 1500 mукlů.

O podmínkách v táboře svědčí mimo jiné i to, že se z něj podařily jen dva útoky - první Józsefu Dobóvi (1921–2007), bývalému důstojníkovi maďarské armády, který se dostal přes čs. hranice. Tam se však dozvěděl o perzekuci, jíž byla vystavena jeho rodina, a v srpnu 1950 se

Ústřední pomník obětem komunistického režimu ve vzpomínkovém parku v Recsku

Foto: Jiří Plachý

„dobrovolně“ přihlásil bezpečnostním orgánům. K druhému útěku došlo 20. května 1951, kdy se pokusila uprchnout skupina osmi mužů. Jeden z nich si oblékl uniformu dozorce a vyvedl ostatní jako „pracovní skupinu“ za ostnaté dráty. Na uprchlíky byl uspořádán hon, který skončil zatčením sedmi z nich. Osmému, Gyulovi Michanymu (1922–2011), se útek podařil a po dvoutýdenní strastiplné cestě se dostal do Vídně, kde podal svědectví o prožitých hrůzách. Tajemství tábora bylo následně díky rozhlasovým stanicím Svobodná Evropa a Hlas Ameriky odhaleno před maďarskou i světovou veřejností. Michany byl navíc obdařen fenomenální pamětí a sepsal seznam 600 jmen uvězněných, který byl přečten do éteru.

Přesto tábor fungoval ještě více než dva roky. Teprve po Stalinově smrti jej na podzim 1953 zrušila vláda Imre Nagye (1896–1958). Jeho poloha mohla být určena až po úplné změně politických poměrů na konci osmdesátých let 20. století. Hroby vězňů, kteří mimo jakoukoliv pochybnost přišli v táboře o život, se dodnes nepodařilo objevit.

O táboře v Recsku byl v Maďarsku natočen dokumentární i hraný film a o jeho historii vznikla během posledních tří dekad řada odborných studií. Na jeho místě se dnes nachází tzv. vzpomínkový park, spravovaný maďarským státem (Recski Nemzeti Emlékpark). Jde o pietně upravené místo s několika památníky a také expozicí k dějinám tábora, která se nachází v působivé replice jednoho z vězeňských baráků. Jsou tam vystaveny i předměty používané v táboře nalezené při novodobém archeologickém průzkumu.

Přestože památník není zatím příliš připraven na zahraniční návštěvníky (většina popisek je např. pouze v maďarštině) a nepodbízí se ani moderní a interaktivní expozicí, je právě díky syrovosti a obecné srozumitelnosti jeho návštěva velmi silným zážitkem, srovnatelným s návštěvou příbramského Památníku Vojna.

Od začátku května do konce září je otevřeno denně od 9 do 17 hodin, v zimních měsících pak o víkendech od 9 do 15 hodin. Vstupné je 500 forintů, tedy asi 40 Kč.

Jiří Plachý